

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Даниленко Наталії Миколаївни

«Ставлення до власної зовнішності в структурі суб'єктності дівчат юнацького віку», представлену до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія

Актуальність теми. Поняття суб'єктності є одним з найбільше активно вживаних і в той же час дискусійних у психологічній науці. Воно підкреслює, активний характер людської життєдіяльності, творчу природу людини, необхідність звертання до її внутрішнього світу, зокрема до значущих для неї ставлень. Одним із таких ставлень без сумніву є ставлення до власної зовнішності, підвищення значущості якої в житті сучасної людини констатується представниками різних наук, зокрема і психології. Підвищення значущості зовнішності, що сприяє росту незадоволеності нею, стурбованості своїм зовнішнім виглядом, не тільки приводить людину до об'єктивно невиправданих спроб удосконалити зовнішність іноді небезпечними для здоров'я способами, але й обмежує можливості її повноцінної самореалізації, досягнення нею психологічного благополуччя. Гострота даної проблеми в сучасному суспільстві, особливо щодо підлітків та юнацтва, актуалізує дослідження, спрямовані на визначення зв'язків ставлення до зовнішності і суб'єктності особистості. Відтак актуальність теми дисертації Даниленко Н.М. «Ставлення до власної зовнішності в структурі суб'єктності дівчат юнацького віку» не викликає сумнівів.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується й тим, що вона пов'язана із комплексною науково-дослідною темою кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Психологія розвитку суб'єктів педагогічного процесу» (номер державної реєстрації 0111U008875), що координується Міністерством освіти і науки України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих в дисертаційній роботі Н.М. Даниленко, базується на аналізі літературних джерел за проблемою дослідження, коректному формулюванні його мети й завдань, використанні сучасних методів дослідження, кількісному й якісному аналізі отриманих результатів, ґрунтовному формулюванні висновків.

Дисертанткою детально проаналізовані й узагальнені основні напрямки наукових досліджень суб'єктності, її структури, ставлення до зовнішності з урахуванням гендерного аспекту. Обґрунтовано виділення в якості складових суб'єктності автономності, рефлексивності, осмисленості життя, екзистенційної сповненості, ставлення до себе та світу, здатності до самоорганізації власної активності. Проведений аналіз також дозволив визначити, що в у дослідженнях сучасних авторів все частіше реалізуються спроби пояснити феномени, пов'язані зі ставленням особистості до власної зовнішності з позицій суб'єктного підходу. У зв'язку з цим дисертантка у своєму дослідженні зосередилася на вивченні структурної організації суб'єктності і ставлення до власної зовнішності дівчат юнацького віку, а також на визначенні специфіки цієї організації у дівчат, що відрізняються характером співвідношення задоволеності та стурбованості власною зовнішністю.

У дисертаційному дослідженні визначена факторна структура суб'єктності дівчат юнацького віку, виявлені особливості взаємозв'язку складових ставлення до зовнішності з компонентами даної структури, базові елементи структури суб'єктності і ставлення до власної зовнішності дівчат юнацького віку, що сприяють інтеграції структури або дестабілізують її. Дисертанткою вдало застосовано метод структурно-психологічного аналізу для визначення специфіки структурної організації суб'єктності і ставлення до зовнішності за групами дівчат з різним співвідношенням задоволеності та стурбованості власною зовнішністю, що дозволило отримати цікаві

результати відносно особливостей вираженості окремих суб'єктних якостей і складових ставлення до зовнішності, а також специфіки організованості структури суб'єктності та ставлення до зовнішності в групах дівчат із різним співвідношенням задоволеності й стурбованості власною зовнішністю, яку дисертантка пояснила, виходячи зі складу та характеристик базових елементів визначених структур.

Виходячи з уявлення про те, що суб'єктний характер ставлення до зовнішності проявляється в організації турботи про власне здоров'я, що є невід'ємною складовою позитивно-дієвого ставлення до власної зовнішності, дисертантка здійснила порівняльний аналіз тілесного локусу контролю, життєвого стилю, спрямованого на збереження здоров'я, домінуючої мотивації відмови від паління у дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності та стурбованості власною зовнішністю.

У формувальному експерименті дисертанткою підтверджено можливість формування позитивно-дієвого ставлення до власної зовнішності у дівчат юнацького віку через розвиток складових їх суб'єктності.

Таким чином, теоретична розробка проблеми підтверджена результатами емпіричного дослідження, що доводить обґрунтованість наукових положень, сформульованих в дисертації. За результатами проведеного дослідження в дисертації сформульовані ґрунтовні висновки, які вказують на повне досягнення мети дослідження та розв'язання всіх його завдань.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертаційному дослідженні вперше визначені базові елементи структурної організації суб'єктності і ставлення до власної зовнішності дівчат юнацького віку, серед яких присутні елементи, які сприяють інтеграції структури (відображене ставлення до себе, задоволеність самореалізацією, локус контролю-Я, локус контролю-життя, автономна каузальна орієнтація, системна рефлексія, задоволеність власною

зовнішністю, самооцінка обличчя) та елементи, які дестабілізують її (самозвинувачення та самоприв'язаність). Вперше визначено особливості структурної організації суб'єктності та ставлення до власної зовнішності у дівчат із різним співвідношенням задоволеності і стурбованості своєю зовнішністю. Розширено уявлення про суб'єктність особистості юнацького віку через визначення факторної структури суб'єктності дівчат юнацького віку, про ставлення до зовнішності дівчат юнацького віку через визначення характеру зв'язків його складових із компонентами структури суб'єктності, про особливості суб'єктності дівчат юнацького віку через визначення відмінностей показників її складових у дівчат із різним співвідношенням задоволеності та стурбованості зовнішністю. Розширено уявлення про шляхи формування позитивно-дієвого ставлення до власної зовнішності у дівчат юнацького віку через застосування психологічних засобів розвитку їхньої суб'єктності. Дістала подальшого розвитку психологічна характеристика юнацького віку через виявлення особливостей життєвого стилю, спрямованого на збереження й укріплення здоров'я, мотивації відмови від паління, тілесного локусу контролю за групами дівчат юнацького віку, що відрізняються співвідношенням задоволеності і стурбованості зовнішністю.

Достовірність результатів дослідження забезпечується адекватним теоретичним та методологічним обґрунтуванням основних положень, послідовним та системним використанням комплексу методів дослідження, що повністю відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження, якісним і кількісним аналізом даних, отриманих в ході дослідження, і впровадженням результатів дослідження в практику роботи закладів вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що застосований в роботі методичний комплекс, розроблена та апробована програма формування позитивно-дієвого ставлення до зовнішності у дівчат юнацького віку можуть бути використані в роботі практичних психологів, зокрема практичних психологів закладів освіти, а результати дослідження

можуть бути використані в ході професійної підготовки і підвищення професійного рівня психологів при викладанні навчальних курсів «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Психологія здоров'я» в процесі професійної підготовки психологів.

Основні результати дисертаційного дослідження повно відображено у 12 публікаціях Даниленко Н.М., із них 5 статей у наукових фахових виданнях України з психології (3 одноосібні та 2 у співавторстві), включених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у періодичному зарубіжному виданні. Основні положення дисертації апробовані в доповідях та повідомленнях на міжнародних конференціях та конференціях інших рівнів.

Аналіз змісту анотації дисертації засвідчує відповідність основним положенням, викладеним в тексті дисертації. Анотацію та текст дисертації оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Зауваження та побажання щодо змісту дисертації. Поряд із позитивною характеристикою роботи в цілому хотілося б висловити ряд зауважень та побажань:

1. Теоретична частина дисертаційної роботи містить ґрунтовний аналіз основних напрямків наукових досліджень суб'єктності, ставлення до власної зовнішності, але, з нашої точки зору, недостатньо розкрито питання гендерних відмінностей ставлення до власної зовнішності в юнацькому віці.

2. Вибірку дослідження склали студентки юнацького віку, що певним чином звужує можливість перенесення його результатів на заявлену в темі дисертації генеральну сукупність.

3. Проведений структурно-психологічний аналіз структур суб'єктності і ставлення до зовнішності за групами дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності і стурбованості власною зовнішністю є безсумнівним позитивом дослідження, але його повна процедура потребує окрім визначення структурних індексів і базових елементів встановлення гомогенності-гетерогенності структур, визначених за різними групами досліджуваних, чого в роботі бракує.

4. При перевірці ефективності запропонованої програми формування позитивно-дієвого ставлення до власної зовнішності у дівчат юнацького віку вибірка була представлена дівчатами з низьким рівнем задоволеності та середнім і високим рівнями стурбованості власною зовнішністю, а також дівчатами з середньо-низьким рівнем задоволеності та стурбованості власною зовнішністю. Виходячи з того, що за даними групами дівчат на констатувальному етапі дослідження були визначені дещо різні особливості суб'єктності, ставлення до зовнішності та їх взаємозв'язку, бажано було врахувати ці особливості при розробці програми, або створити у формульному експерименті більш однорідну вибірку.

Зазначені зауваження суттєво не впливають на значення виконаної роботи, не зменшують цінності та наукового рівня дисертації.

Отже, дисертаційна робота «Ставлення до власної зовнішності в структурі суб'єктності дівчат юнацького віку» відповідає вимогам пунктів 10–12 Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – Даниленко Наталія Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія.

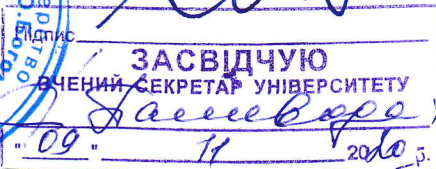
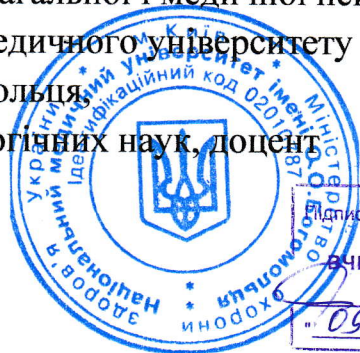
Офіційний опонент

доцент кафедри загальної і медичної психології

Національного медичного університету

імені О.О. Богомольця

кандидат психологічних наук, доцент

В. Є. Луньов

Вігук керівник до ризи 10.11.2020р.
Офіційний секретар університету Івченко Л.І. Івченко